

Geirfa allweddol Celfyddydau Mynegiannol

Pecyn Posterï

Grymuso ysgolion i wella deilliannau i bob dysgwr

Empowering schools to improve outcomes for all learners

Amanda.Jones@cscjes.org.uk

Disgyblaeth: Celf

Llinell

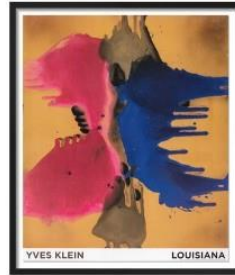
Mae **llinell** yn farc a wneir gan ddefnyddio offeryn lluniadu neu frwsh. Llinellau yw offeryn sylfaenol artistiaid a gallant ddangos ymddangosiad corfforol y gwrthrych

trwchus, tenau, crwm, syth, llorweddol, croeslin, fertigol, igam-ogam, di-dor

Lliw

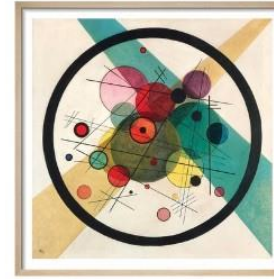
Lliw yw'r golau a adlewyrchir oddi ar wrthrych. Mae gan ddewisiadau lliw ddylanwad enfawr ar sut mae darn yn edrych neu'n teimlo a'r emosiynau y mae'n eu hysgogi.

cynradd eilradd, trydyddol, cyflenwol, cynnes, oer, gwrthgyferbyniol, monocromatig

Siâp

Mae **siâp** yn ddau ddimensiwn. Mae siapiau geometrig yn unffurf ac yn rheolaidd. Mae siapiau organig yn naturiol ac yn afreolaidd.

rheolaidd, afreolaidd, organig, geometrig, onglog, llinol, llyfn, di-siâp, consentrig

Ffurf

Mae **ffurf** yn cyfeirio at wrthrychau tri dimensiwn. Er bod gan siapiau ddau ddimensiwn (uchder / lled), mae gan ffurfiau dri dimensiwn (uchder / lled / dyfnder)

organig, geometrig, ffurf rydd, fflat, amgrwm, ceugrwm, crwm, arddull, symlach, cul, lled

Gwead

Gwead yw sut mae rhywbeth yn teimlo. Mae dau fath o wead gwirioneddol a gweledol.

llyfn, garw, anwastad, rhychiog, adlewyrchol, sgleiniog, caled, meddal, sgleiniog, wedi'i godi

Gofod

Mae gwaith 3d yn cymryd **gofod** go iawn. Gall gwaith 2d greu gofod ymhlyg. Mae gwrthrychau'n cymryd gofod cadarnhaol. Gofod negyddol yw'r gofod gwag o'u cwmpas

dwfn, gwastad, bas, agored, caeedig, cadarnhaol, negyddol

Patrwm

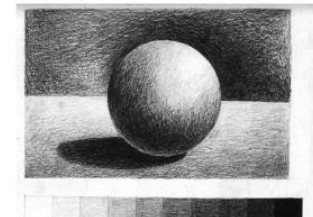
Mae **patrwm** yn defnyddio dyluniad neu fotiff ailadroddus, wedi'i greu gan ddefnyddio llinell, siâp neu dôn. Gall y dyluniad fod yn syml neu'n gymhleth. Mae rhai patrymau yn naturiol fel marciau ar ffwr anifeiliaid, mae patrymau eraill wedi'u gwneud gan ddyn.

syml, cymhleth, ailadroddus, naturiol, gwneud, rheolaidd, afreolaidd, brithwaith

Tôn

Tôn yw pa mor ysgafn neu dywyll yw rhywbeth. Gelwir ardaloedd gyda llawer o olau yn uchafbwyntiau a gelwir ardaloedd tywyllach yn gysgodion. Gellir defnyddio cysgodi i greu tonau gwahanol wrth luniadu.

golau, tywyll, amlygu, cysgod, cyferbyniad, gwerth

CORFF

Weithiau mae'r **corff** yn llonydd ac weithiau mae'n symud. Mae'r dawnsiwr yn defnyddio ei gorff i fynegi syniadau, emosiynau a bwriadau mewnol mewn modd allanol. Mae dawnsiwr yn gweithio'n galed i sicrhau cydbwysedd, cryfder ac ystwythder.

llonydd, symud, miniog, onglog, meddal, crwn, syth, crwm, cymesur, anghymesur

Symudiad

Symudiad yw'r ffordd y mae'r dawnsiwr yn symud. Gallai symudiad fod yn symudiad sy'n digwydd mewn un lle neu'n symudiad sy'n teithio drwy'r gofod.

plygu, ymestyn, codi, disgyn, troi, tro, neidio, rhedeg, cerdded, llithro, carlamu, hercian, neidio, neidio, rhoio, troi, troi, llithro, arnofio

GOFOD

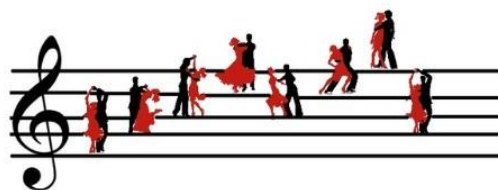
Gofod yw lle mae'r weithred yn digwydd. Mae dawnsiwr yn symud trwy'r gofod mewn amrywiaeth o ffyrdd.

lefel, cyfeiriad, ymlaen, yn ôl, i'r ochr, croeslin, lle, gofod personol, cyfeiriadedd, llwybr, crwm, igam-ogam, syth, maint, perthnasoedd â dawnsiwr neu wrthrychau eraill

AMSER

Amser sut mae'r corff yn symud mewn perthynas ag amser. Hefyd perthynas amseru - pan fydd dawnsiwr yn symud mewn perthynas â'i gilydd (cyn, ar ôl, gyda'i gilydd).

cyflym, araf, cyflymdra, mesur, mesurydd

Egni

Mae **egni** yn ein helpu i nodi sut mae'r dawnsiwr yn symud a'r ymdrech y mae'n ei defnyddio. Mae enni hefyd yn cynrychioli ansawdd symudiad. Mae enni yn dod â mynegiant mewnol emosiwn allan.

ymosodiad, cryf, sydyn, miniog, llyfn, parhaus, pwysau/grym, ysgafn, tyner, llif, tensiwn, hamddenol, ansawdd, tynn, llifo, rhydd

COREOGRAFFI

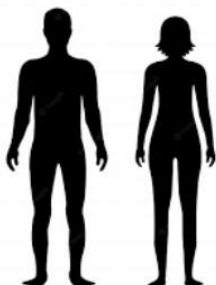
Mae **coreograffi** yn golygu cyfansoddi dawns. Mae'n dweud wrth y dawnsiwr sut y dylen nhw ddawnsio. Mae yna lawer o ddyfeisiadau coreograffig y gallir eu defnyddio i greu dawns.

teithio, llonyddwch, neidio, troi, ystum, unsain, canon, gweithred/adwaith, adlewyrchu, rondo, naratif, ailadrodd, gwrthdroad, ychwanegiad, motifff

CORFF

Gellir defnyddio'r **corff** i ddangos sut mae cymeriad yn teimlo, gall ddangos emosiynau ac ymatebion i gymeriadau eraill.

osgo, ystum, cyswllt llygad, mynegiant wyneb, ymwybyddiaeth o'r corff, safiad

Symudiad

Mae **symudiad** yn cyfeirio at y ffordd y mae'r perfformiwr yn symud yn ystod perfformiad i fynd i mewn, croesi neu adael y llwyfan. Gellir ei ddefnyddio i gyfleu teimladau, emosiynau ac ymatebion.

amseru, cyflymder, ailadrodd, egni, cyfeiriad, llwybrau, ymwybyddiaeth ensemble, unedig, cyflenwol, cyferbyniol

LLAIS

Offeryn yw'r **llais** sy'n caniatáu i berfformwyr gyfathrebu trwy leferydd a chân.

cyfaint, traw, cyflymder, tôn, taflunio, ynganu, saib, distawrwydd, anadlu, pwyslais, ciw, deialog, monolog

RÔL A CHYMERIAD

Rôl yw safbwynt a gwerthoedd cymeriad. Cyflwynir **cymeriad** y rôl honno yn nhermau personoliaeth, cefndir a chymhelliant.

gwrthweithydd, prif gymeriad, perthnasoedd, personoliaeth, credoau

Defnydd o ofod

Mae defnyddio **gofod** yn ymwneud â'r ffordd y defnyddir yr ardal berfformio i gyfleu ystyr, diffinio gosodiadau, cynrychioli statws a chreu perthnasoedd actor a chynulleidfa.

lefelau - pŵer/cryfder, gwendid, agosrwydd - agosatrwydd, pellter/tensiwn, gofod personol, pensaernïaeth

GOSODIAD

Gosod yr amser a'r gofod ar gyfer adrodd y stori. Defnyddir golygfeydd a phropiau i wneud hyn yn gredadwy i'r gynulleidfa.

golygfeydd, propiau, lliain cefn, goleuadau, dodrefn, fflatiau

Consortiwm Canolbarth y De
Central South Consortium

Cwmnïoedd Allwng a'r Cyl
Joint Education Service

Disgyblaeth: Ffilm a chyfryngau digidol

Y Celfyddydau Mynegiannol
Expressive Arts
@CSC_ExpArts

CAMERA

Mewn ffilm mae'r **camera** yn gweithredu fel yr adroddwr. Defnyddir gwahanol saethiadau camera ac onglau camera at wahanol ddibenion.

saethiad llydan, saethiad hir, saethiad hir canolig, saethiad canol, agos i fyny, cau eithafol, dwy ergyd, dros yr ysgwydd, lefel llygaid, ongl uchel/isel, golwg aderyn, golwg mwydyn, ongl Iseldireg/canted

Golau

Defnyddir **goleuo** mewn ffilm i bortreadu awyrgylch a naws. Gall fod yn naturiol neu'n artiffisial. Golau naturiol yw golau sy'n digwydd yn naturiol e.e. o'r haul neu dân. Mae goleuadau artiffisial wedi'u gwneud gan ddyn. Mae golau amgylchynol hefyd yn cael ei ddefnyddio mewn ffilm - golau yw hwn nad yw wedi'i gyflwyno'n benodol i set.

goleuadau allweddol, goleuadau cefndir, meddal, caled, silwét, amlygiad

Lliw

Gall y dewis o **liw** gyfrannu at naws neu awyrgylch cyffredinol ffilm, gall ychwanegu cyferbyniad gweledol i wneud i gymeriad sefyll allan neu gyfrannu at ein dealltwriaeth o'r weithred.

liw, dirlawnder, disgleirdeb, gwerth, cydbwysedd, tòn, monocromatig, cyflenwol, cyfatebol, triadig

SAIN

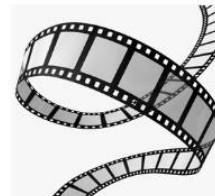
Gall **sain** gyfeirio at y ddeialog, effeithiau sain neu gerddoriaeth mewn ffilm. Defnyddir sain i ychwanegu awyrgylch neu fynegi naws golygfa. Weithiau bydd sain yn realistig megis mewn opera sebon. Mewn achosion eraill efallai na fydd deialog ond bydd seiniau'n cael eu creu a'u paru â'r lluniau ar wahân i gario'r ffilm ymlaen.

deialog, troslais, distawrwydd, arswyd, sain gynefin neu di-gynefin

Delwedd

Delwedd yw gynrychiolaeth weledol o rywbeth - gall hyn fod ar ffurf ffotograff neu fframiau fideo unigol. Mae camera fideo yn cymryd cyfres o ddelweddau llonydd yn olynol yn gyflym y gallir eu chwarae gyda'i gilydd i greu'r rhith o symudiad. Mae hyn yn cael ei adnabod fel llun symudol neu ffilm.

llonydd, saethiad, rhestr saethiadau, cymryd, ffrâm, golygfa, ffilm, dilyniant

NARATIF

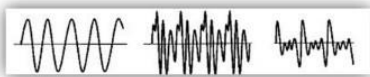
Yn syml, ffilmiau **naratif** yw'r rhai sy'n adrodd stori. Adroddir y naratif gan ddefnyddio lluniau a sain. Mae gan ffilm cyflwyniad, prif ffocws neu uchafbwynt a diwedd.

plot, achos, effaith, dechrau, canol, diwedd, stori, cymeriad, genre

ANSAWDD

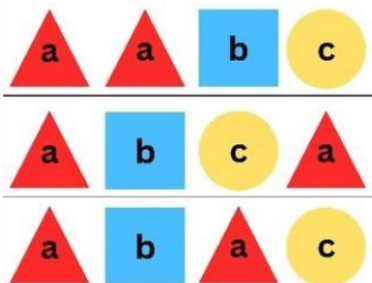
Ansawdd yw'r naws arbennig sy'n gwahaniaethu sain neu gyfuniad o synau.

bright, harsh, brassy, mellow, pure, raspy, shrill, strained,

Strwythur

Mae **strwythur** yn cyfeirio at y ffordd y caiff darn o gerddoriaeth ei adeiladu a pha drefn y mae'r adrannau ynddi.

cyflwyniad, cytgan, pont, stroffig, deuaidd, teiran, rondo

RHYTHM

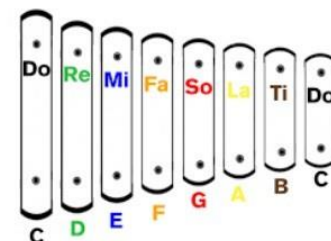
Rhythm yw'r cyfuniad o synau hir a byr sy'n cyfleu symudiad.

hir, byr, cyson, curiad, metr, patrwm, hyd

TRAW

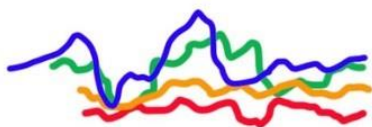
Mae **traw** yn cyfeirio at ba mor uchel neu isel yw nodyn.

graddfa uchel, isel, sol-ffa, wythfed

GWEAD

Gwead yw'r haenau sy'n rhan o ddarn o gerddoriaeth a'r berthynas rhyngddynt. Un sain (tôn neu alaw) = gwead tenau. Llauer o synau (cyfeiliant) = gwead trwchus.

trwchus, tenau, monoffonig, polyffonig, tenau, trwchus

Alaw/Cytgord

Alaw yw'r brif dôn mewn darn o gerddoriaeth
Cytgord yw sawl nodyn sy'n cael eu chwarae neu eu canu gyda'i gilydd

goslef, tiwn, codi, disgyn, cyflenwol, melodaid, cytûn, tonaid, cywair, anghydnaws

DEINAMEG

Mae **deinameg** yn cyfeirio at yr amrywiad yng nghyffwrdd y synau neu nodau mewn darn o gerddoriaeth. Mae dynameg yn ffordd bwysig o gyfleu naws darn o gerddoriaeth. Defnyddir termau Eidaleg i ddisgrifio deinameg.

uchel, tawel, forte, mezzo forte, mezzo piano, piano, crescendo, diminuendo

Tempo

Mae **tempo** yn cyfeirio at y cyflymder y dylid chwarae'r gerddoriaeth. Mae'r tempo yn effeithio ar naws darn o gerddoriaeth. Defnyddir geiriau Eidaleg i ddisgrifio gwahanol tempo.

cyflym, araf, tawel, egniol, lento, largo, adagio, andante, allegro, presto, accelerando, rallentando

Consortiwm Canolbarth y De
Central South Consortium

Gwasanaeth Addysg ar y Cyd
Joint Education Service

